

TERÉNNÍ VÝZKUM V MIKULČICÍCH

MIKULČICE-PRŮVODCE svazek 1

Národní kulturní památka

SLOVANSKÉ HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH

Archeologický výzkum:

Archeologický ústav AV ČR, Brno
pracoviště Mikulčice-Valy
696 19 Mikulčice
tel., fax: +420 518 357 292
www.iabrno.cz

Muzejní expozice a správa areálu:

Masarykovo muzeum Hodonín
Stálá muzejní expozice v areálu hradiště
Otevřeno denně
od 1.4. do 31.10. mimo pondělí,
út-pá: 9.00-12.00, 12.30-16.30 hod.
so, ne: 9.00-12.00, 12.30-17.30 hod.
696 19 Mikulčice
tel.: +420 518 357 293
www.mikulcice-valy.info

Další informace:
www.mikulcice-valy.cz

Přístup po silnici:

ze silnice č. 55 odbočit na Moravskou Novou Ves nebo Lužice, odsud dále na Mikulčice, projet obcí Mikulčice a dále 3 km po silnici až k hradišti Valy

Vlakové spojení:

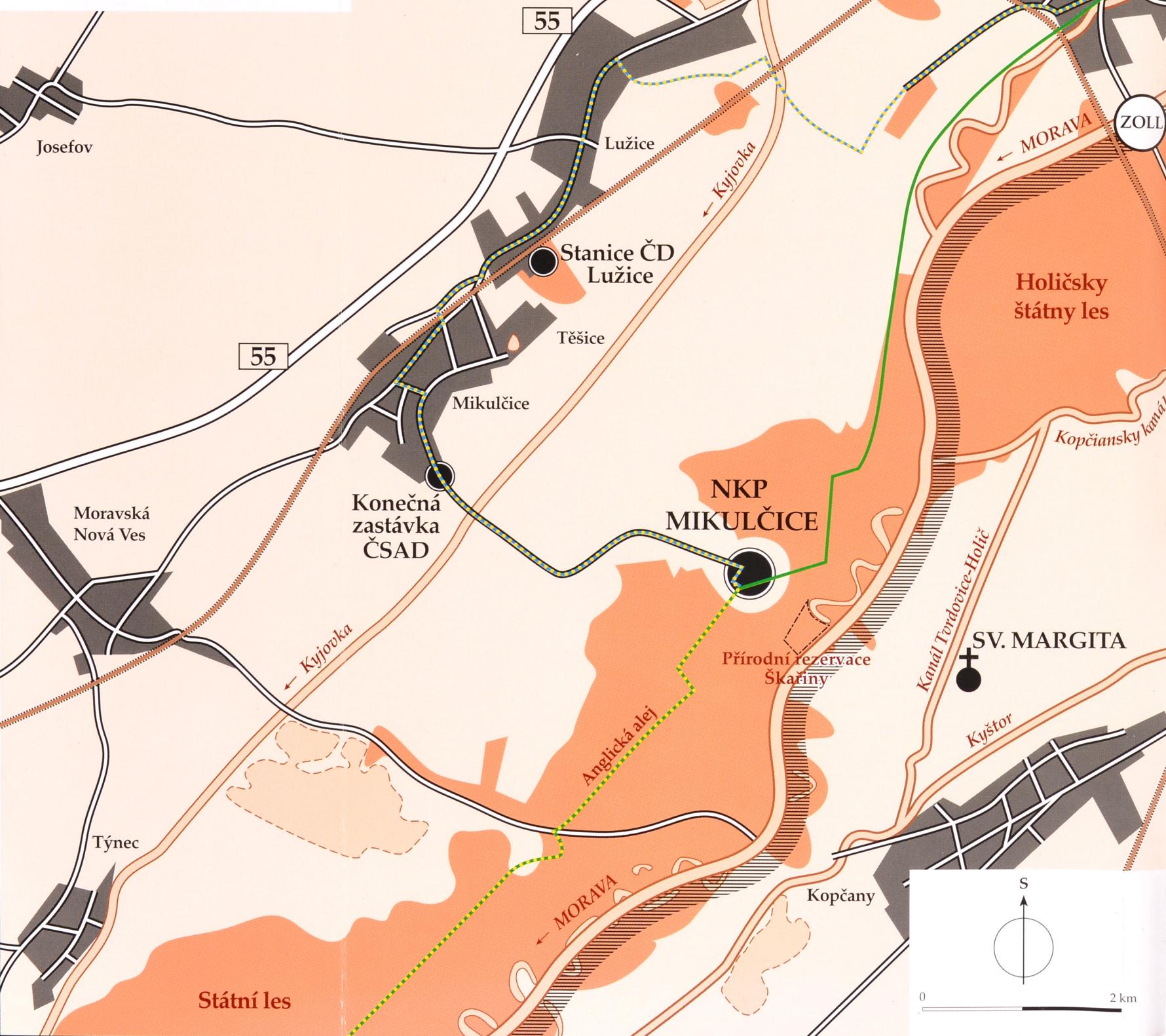
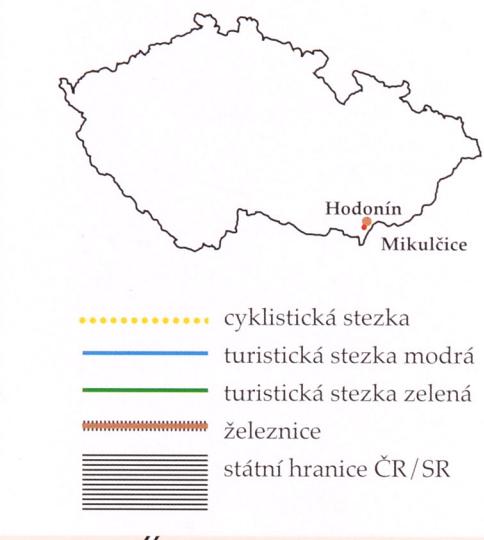
z železniční stanice Lužice pěšky 6 km po modré turistické značce (po silnici)

Autobusové spojení:

ze zastávky ČSAD v Mikulčicích pěšky 3,5 km po modré turistické značce (po silnici)

Archeologický ústav AV ČR, Brno
výzkumná základna v Mikulčicích

NKP Mikulčice

Slovo úvodem

„Valy“ u Mikulčic jsou obecně známy jako přední centrum velkomoravského státu a evropsky proslulé archeologické naleziště raného středověku. Svým rozsahem se archeologický výzkum v Mikulčicích zařadil k největším systematickým odkryvům v Evropě. Čtyřicetiletá etapa terénních prací přinesla obrovský a vzácný materiál, který je dnes průběžně zpracováván a na jehož vyhodnocení budou archeologové ještě mnoho let soustavně pracovat. Bohužel řada významných objevů, jako jsou kostely, pohřebiště, dříny, ale i běžná zástavba hradiště zůstávají dosud bez odborné publikace. Díky přerušené systematických terénních prací na počátku 90. let a orientaci mikulčického výzkumu na zpracování získaného materiálu se daří tuto mezeru pomalu zaplňovat. Ruku v ruce s odborným vyhodnocením může jít i příprava publikací pro širší veřejnost. Té by měla být určena nová řada průvodců po mikulčickém výzkumu. Předkládaný první svazek této řady dává nahlédnout návštěvníkům Mikulčic a dalším zájemcům o problematiku Velké Moravy do nalezových situací terénního výzkumu 1954-1992 na hradišti v Mikulčicích.

Vlastním průvodcem po lokalitě je první část publikace, která provádí návštěvníka po 10 stanovištích na okružní trase hradištěm. V rámci jednotlivých stanovišť A až J jsou představeny

nejvýznamnější archeologické objekty, doplněné úzkým výběrem charakteristických nálezů. Druhá část publikace přibližuje hlavní skupiny archeologických památek v Mikulčicích jako jsou doklady osídlení, opevnění, kostely, běžná zástavba a pod. Závěr průvodce patří stručnému seznámení s terénním výzkumem v Mikulčicích - s jeho metodikou, postupem a personálním zajištěním. K celkové orientaci návštěvníka má sloužit plán hradiště na předsádce brožury, kde je vyznačena prohlídková okružní trasa s jednotlivými stanovišti. Publikace je doplněkem muzejní expozice, která se nachází přímo v areálu hradiště.

Předkládané 2. vydání přináší rozšíření publikace o oddíl věnovaný novým výzkumům mikulčického pracoviště Archeologického ústavu AV ČR Brno. Pro odlišení od výkladu věnovaného starým výzkumů má tento oddíl podobu několika plnobarevných stran, vložených do střední části publikace.

Hradiště v Mikulčicích leží v údolní nivě řeky Moravy, v krásném krajinném prostředí lužních lesů. Autoři této publikace přejí návštěvníkům národní kulturní památky Mikulčice nevšední zážitek, umocněný harmonickým spojením bohaté historie místa a malebné krajiny.

Lumír Poláček

Slovo o Velké Moravě

Velká Morava, první státní útvar západních Slovanů, sehrála významnou roli v dějinách východní části střední Evropy. Byla předchůdcem raně středověkých států českých Přemyslovců, polských Piastovců a uherských Arpádovců, které spoluvtvářely již před celým tisícletím politický předobraz moderní střední Evropy. Krystalizačním jádrem velkomoravského státu byla Stará Morava na obou březích řeky Moravy a nitranské knížectví. První historicky doložený panovník Staré Moravy Mojmir I. se zmocnil kolem roku 830 Nitry, připojil ji k Pomoraví a tak položil základy novému státu. Mocenský růst za jeho nástupce Rostislava přiváděl Velkou Moravu stále častěji do střetu s Východofranskou říší. Aby Rostislav posílil nezávislost na říši, usiloval o vybudování vlastní církevní organizace. Na jeho žádost vyslal byzantský císař Michael III. roku 863 na Moravu misii v čele s Konstantinem (Cyrilem) a Metodějem. Ta vytvořila nové slovanské písmo (hlaholici) a všem srozumitelnou staroslověnštinu povýšila na jazyk spisovný i liturgický. Největšího rozmachu dosáhla Velká

Morava za knížete Svatopluka. Byla připojena nová území, Metoděj byl jmenován moravským arcibiskupem. Brzo se však vyhrotil rozkol mezi východní a západní křesťanskou církví. Metodějovi žáci byli po smrti svého učitele roku 885 vypuzeni ze země. Spory s Franskou říší i vnitřní rozpory vyčerpaly velkomoravský stát natolik, že roku 906 podlehl kočovným Maďarům.

Rok 1954 se zahájením terénního výzkumu v Mikulčicích byl důležitým mezníkem v poznání dějin Velké Moravy. Mikulčické objevy pomohly významným způsobem budovat nový překvapivý obraz tohoto raně středověkého státního útvaru. Oproti dalším dvěma nejvýznamnějším velkomoravským centrům ve Staré Městě - Uherském Hradišti a v Nitře, která jsou bohužel porušena mladší, téměř tisíc let trvající zástavbou, se Mikulčice dochovaly relativně neporušené do dnešní doby a nabízejí tak nejdostupnější materiál k hledání odpovědí na otázky historického významu Velké Moravy.

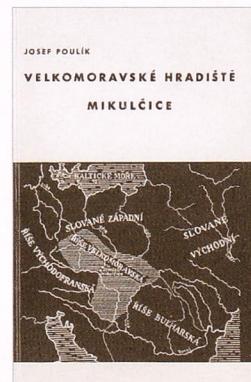
Průvodce po vykopávkách v Mikulčicích

1.

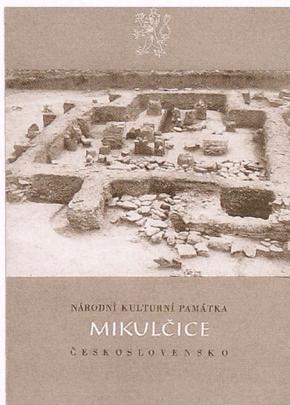
2.

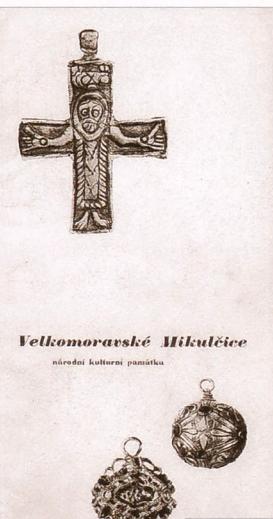
3.

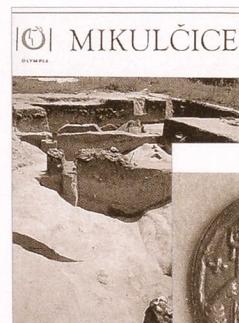
4.

5.

6.

7.

8.

MIKULČICE

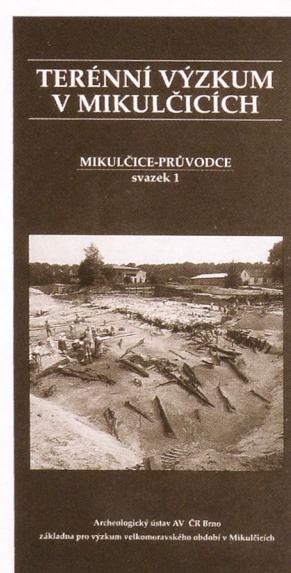
9.

11.

11.

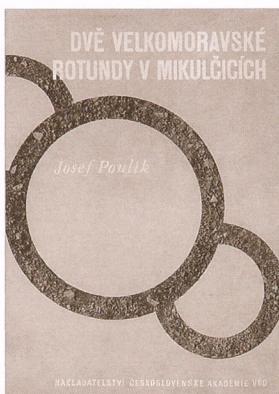
12.

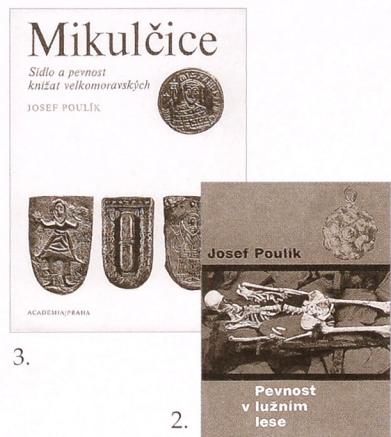
13.

1. Josef Poulik, vydal Dům osvěty v Hodoníně v roce 1959(?), 8 stran.
2. Josef Poulik, vydalo Krajské nakladatelství Gottwaldov v roce 1959, 47 stran.
3. Josef Poulik, vydalo Krajské nakladatelství v Brně v roce 1962, 78 stran.
4. Josef Poulik, vydal Osvětový dům v Hodoníně spolu s KSSPPop v Brně, Archeologickým ústavem v Brně a SÚPPop v Praze v roce 1963, 8 stran.
5. Josef Poulik, vydalo KSSPPop v Brně spolu s Reklamou ČEDOK v roce 1968, 28 stran.
6. Josef Poulik - Zdeněk Klanica, vydal Archeologický ústav ČSAV v Brně spolu s KSSPPop v Brně v roce 1970, 69 stran.
7. Josef Poulik, vydala Olympia Praha v roce 1974, 104 stran.
8. Eva Krystýnková, vydalo KSSPPop v Brně v roce 1976, 16 stran.
9. Zdeněk Klanica, vydalo KSSPPop v Brně v roce 1985, 5-dílná skládačka.
10. Eva Krystýnková, vydalo KSSPPop v Brně v roce 1985, 5-dílná skládačka.
11. Zdeněk Klanica, vydalo Muzeum Hodonínska v roce 1990, 6 stran.
12. Lumír Poláček - Josef Šolc, vydalo Masarykovo muzeum v Hodoníně v roce 1998, 3-dílná skládačka.
13. Lumír Poláček, vydal Archeologický ústav AV ČR Brno, 1. vydání z roku 2000.

Mikulčické monografie a řady

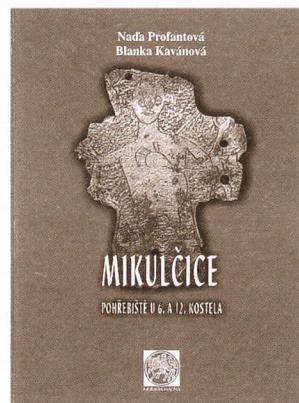

1.

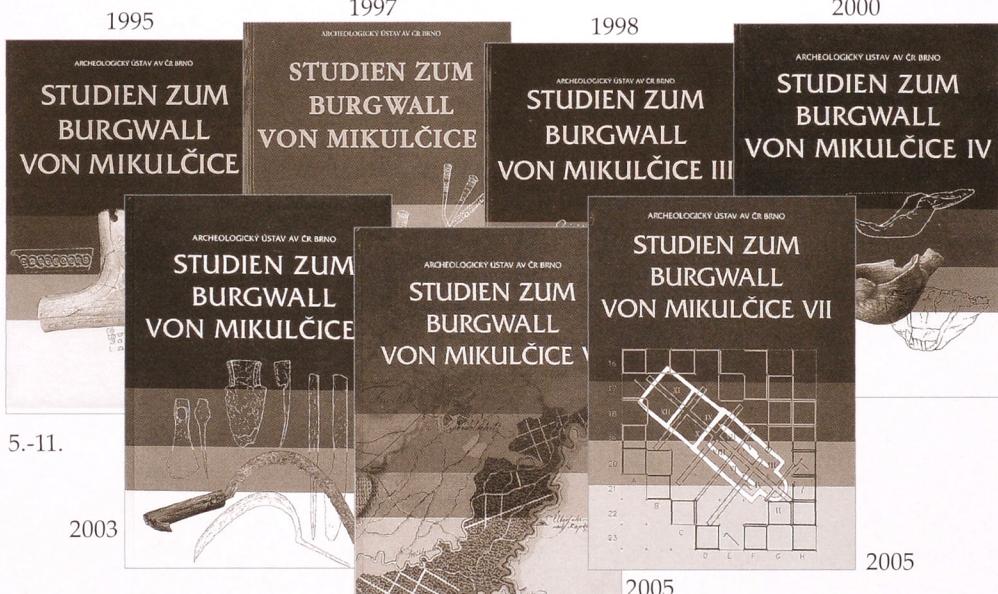

3.

2.

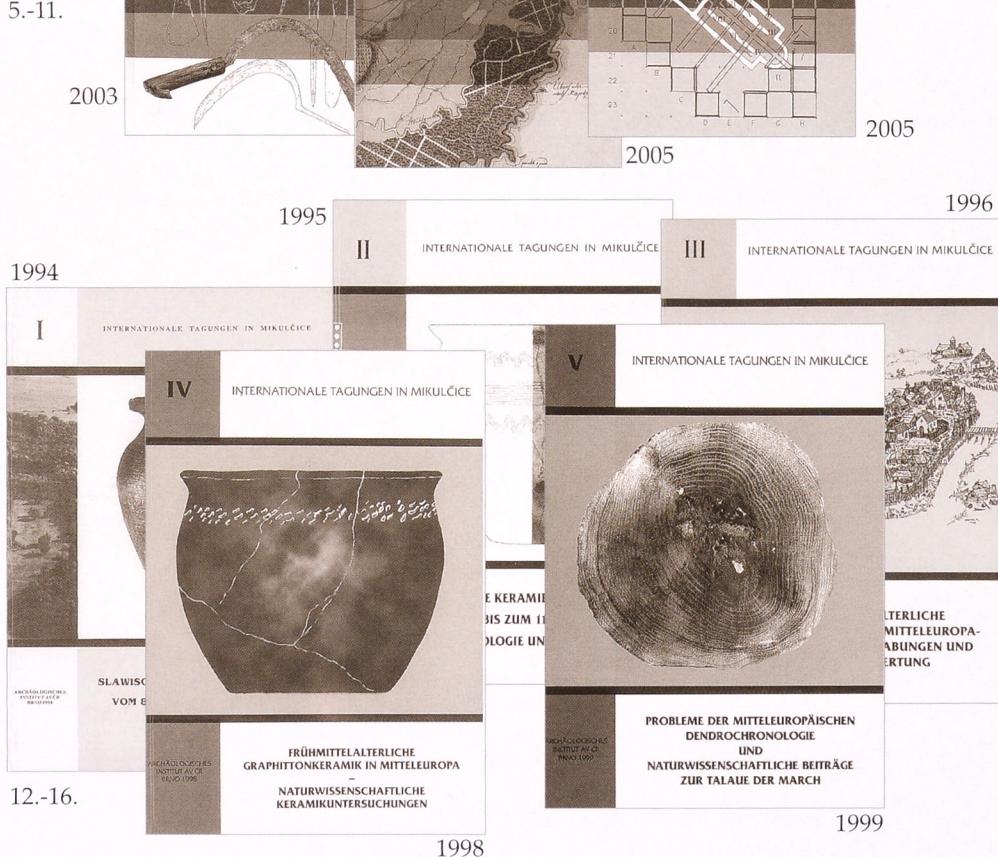

4.

5.-11.

2005

12.-16.

1999

1. Josef Poulik, vydalo Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1963.
2. Josef Poulik, vydalo nakladatelství Mladá fronta, Praha 1967.
3. Josef Poulik, vydalo nakladatelství Academia, Praha 1975.
4. Naďa Profantová - Blanka Kavánová, vydal Archeologický ústav AV ČR, Brno 2003.
- 5.-11. Řadu vydává od roku 1995 Archeologický ústav AV ČR, Brno, řídí Lumír Poláček.
- 12.-16. Řadu vydává od roku 1994 Archeologický ústav AV ČR, Brno, řídí Lumír Poláček.

Výběr literatury

Baxa Peter – Ferus Viktor – Glaser-Opitzová Renáta – Katkinová Jana

- 2005: Veľkomoravské hroby pri Kostole sv. Margity v Kopčanoch. Pamiatky a múzea 2005/3, 48-50.

Kavánová Blanka

- 1987: Stavební typy sídlištních objektů na hradišti v Mikulčicích. XVI. mikulovské sympozium 1986. Praha, 135-141.

Klanica Zdeněk

- 1964-1993: každoroční předběžné zprávy o výsledcích výzkumu v Mikulčicích v Přehledu výzkumů za roky 1963-1973, 1975-1981, 1983-1989. Brno.
- 1974: Práce klenotníků na slovanských hradištích. Studie AÚ ČSAV v Brně II / 6. Praha.
- 1985: Mikulčice, gegenwärtiger Stand und Perspektiven (Bez. Hodonín). Přehled výzkumů 1983. Brno, 39-44.
- 1985: Mikulčice-Klášteřisko. Památky archeologické 76, 474-539.
- 1986: Počátky slovanského osídlení našich zemí. Praha.
- 1987: K vývoji sídlištní struktury zázemí Mikulčic v 6.-13. století. XVI. mikulovské sympozium 1986. Praha, 127-133.

Klíma Bohuslav jr.

- 1985: Velkomoravská kovárna na podhradí v Mikulčicích. Památky archeologické 76, 428-455.

Kouřil Pavel (Hrsg.)

- 2005: Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas (mit einem speziellen Blick auf die großmährische Problematik). Brno.

Poláček Lumír

- 1996: Zum Stand der siedlungsarchäologischen Forschung in Mikulčice. In: Staňa, Č. - Poláček, L. (Hrsg.): Frühmittelalterliche Machtzentren in Mitteleuropa - Mehrjährige Grabungen und ihre Auswertung. Internationale Tagungen in Mikulčice III. Brno, 213-260.
- 2003: Zpráva o výsledcích grantu GA ČR č. 404/96/K089 „Sídelní aglomerace velkomoravských mocenských center v proměnách údolní nivy“. Přehled výzkumu 43 (2001), 341-351.

Poláček Lumír - Marek Otto

- 1995: Die Grabungen in Mikulčice 1954-1992. Geschichte, Grabungsmethoden und Dokumentation. In: Daim, F. - Poláček, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice I. Brno, 13-82.
- 2005: Grundlagen der Topographie des Burgwalls von Mikulčice. Die Grabungsf lächen 1954-1992. In: Poláček, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice VII. Brno, 9-358.

Poulík Josef

- 1957: Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic. Památky archeologické 48, 241-388.
- 1963: Dvě velkomoravské rotundy v Mikulčicích. Praha.
- 1967: Pevnost v lužním lese. Praha.
- 1975: Mikulčice. Sídlo a pevnost knížat velkomoravských. Praha.
- 1985: Svědectví výzkumů a pramenů archeologických o Velké Moravě. In: Poulik, J. - Chropovský, B. a kol.: Velká Morava a počátky československé státnosti. Praha - Bratislava, 9-80.

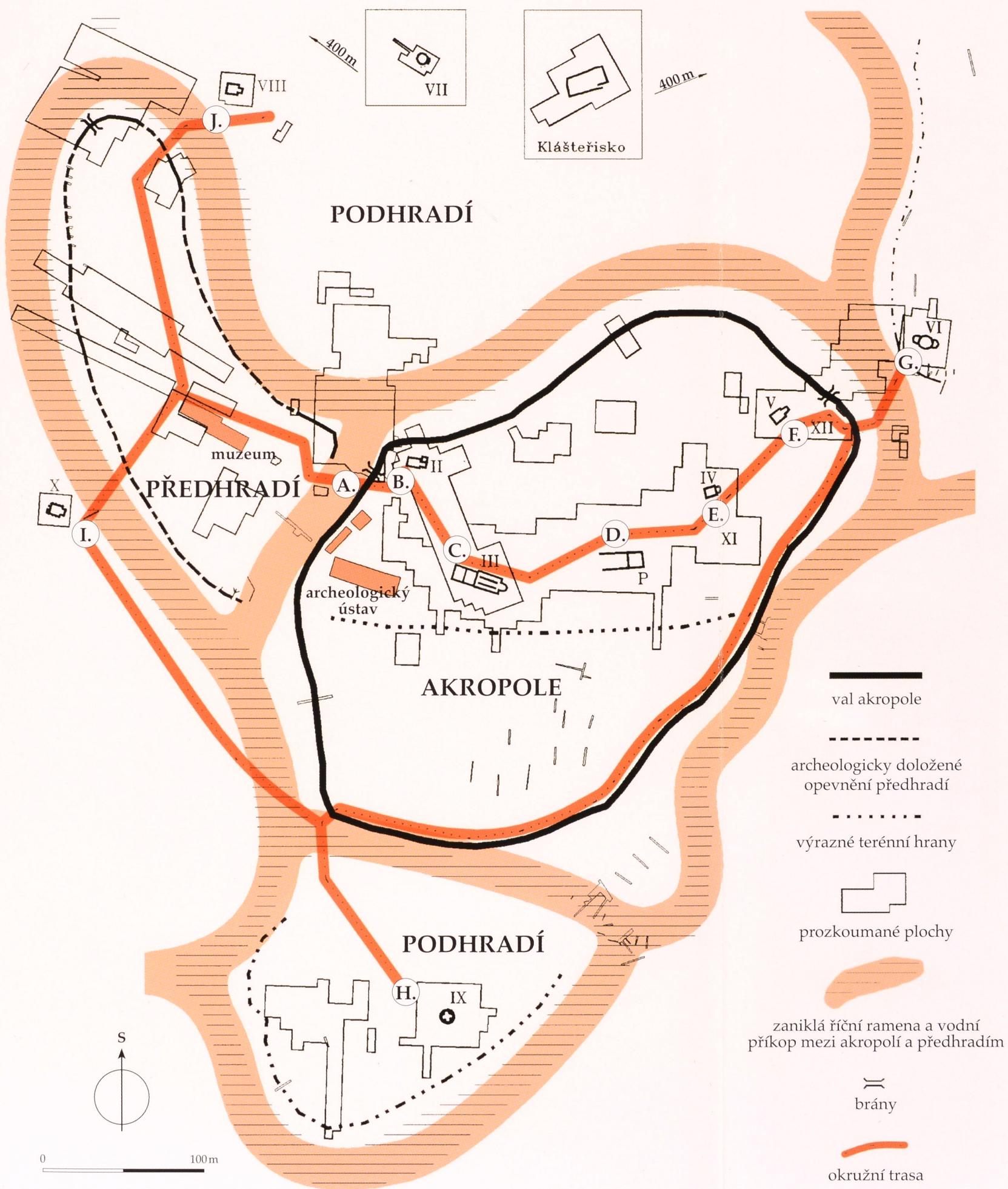
Profantová Nadá - Kavánová Blanka

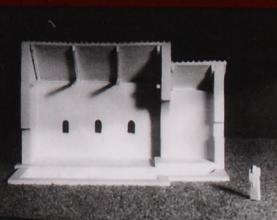
- 2003: Mikulčice - pohřebiště u 6. a 12. kostela. Brno.

Staňa Čeněk

- 1985: Mährische Burgwälle im 9. Jahrhundert. In: Friesinger, H. - Daim, F. (Hrsg.): Die Bayern und ihre Nachbarn, Teil 2. Wien, 157-200.
- 1997: Mikulčice a Pražský hrad. Archeologické rozhledy 49, 72-85.

Stanoviště a okružní trasa

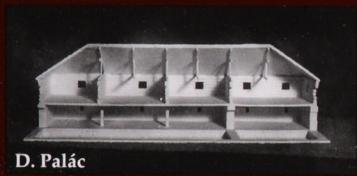

B. Druhý kostel

C. Třetí kostel - bazilika

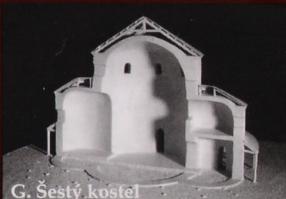
D. Palác

Publikace byla vydána
s přispěním Akademie věd ČR

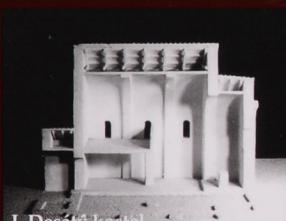
E. Čtvrtý kostel

G. Šestý kostel

H. Devátý kostel

I. Desátý kostel

J. Osmý kostel

Mikulčice - průvodce, svazek 1

TERÉNNÍ VÝZKUM V MIKULČICÍCH

Text: Lumír Poláček

Plány: Otto Marek, archiv AÚ AV ČR Brno

Kresby a rekonstrukce: Rostislav Skopal

Fotografie: archiv AÚ AV ČR Brno, Peter Baxa

2. doplněné vydání

© 2006 Lumír Poláček

© 2006 Archeologický ústav AV ČR, Brno

© 2006 Layout Atelier Kupka

ISBN 80-86023-47-8